

Araştırma Makalesi / Research Article

ÇOCUKLARIN KORUNMASI İÇİN BÜTÜNLEŞİK YÖNETİM İHTİYACI VE MÜLKİ İDARENİN ROLÜ ¹

Nuray Ertürk KESKİN²

Cuma YILDIRIM³

ÖZ

Bu çalışma, çocuk suçluluğuna neden olan faktörleri belirlemek ve bu yönde önleyici politika önerileri geliştirmek amacıyla Mayıs-Ekim 2023 döneminde Samsun'un Selahiye Mahallesi'nde yürütülen saha araştırmasına dayanmaktadır. Yüksek bir çocuk nüfusuna sahip olan Türkiye, çocukların iyi olma halinin sağlanması, çocukların ve gençlerin donanımlı ve üreten nesiller olarak hayata atılmalarının desteklenmesine yönelik politikalara öncelik vermektedir. Etkin ekonomi politikalarıyla huzurlu bir topluma yönelik sosyal politikaların bir arada yürütülmesi hedefini benimseyen Türkiye'nin kalkınma perspektifinde çocuklar özel politika gerektiren toplumsal kesimler arasında sayılmıştır. Araştırma, odak grup görüşmeleri ve bireysel görüşmeler yoluyla yürütülmüş, katılımcılar amaçlı örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. İlk odak grup görüşmesi aynı bölgede görev yapan mahalle muhtarlarıyla, ikinci odak grup görüşmesi İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi yöneticileri ve uzmanlarıyla gerçekleştirilmiştir. Mülakat aşamasında ise Selahiye Mahallesi'nde bulunan ilkokul ve ortaokul müdürleri, ilgili okulların rehberlik öğretmenleri ve din görevlileriyle görüşülmüştür. Çocukların korunması, meselenin çok boyutlu yapısı nedeniyle bütünleşik bir yönetim sistemini zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede ihtiyaç duyulan bütünleşik yönetimin hayata geçirilebilmesi için mülki idare teşkilatı, "yönlendirme", "koordinasyon" ve "denetim" işlevleriyle, kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk Suçluluğu, Çocukların Korunması, Mülki İdare, Bütünleşik Yönetim.

¹ Bu makale, Ondokuz Mayıs Üniversitesi BAPKOB tarafından desteklenen PYO.IKT.1908.23.003 numaralı "Selahiye Mahallesi'nde Çocuk Suçluluğunun Nedenleri ve Çözüm Yolları" başlıklı araştırma projesine dayanmaktadır.

² Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, nekeskin@omu.edu.tr, 0000-0001-6027-5047

³ Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, cumayildirim@omu.edu.tr, 0000-0002-3504-8771

THE NEED FOR INTEGRATED ADMINISTRATION FOR CHILD PROTECTION AND THE ROLE OF PROVINCIAL ADMINISTRATION

ABSTRACT

This study is based on the field research conducted in the Selahiye District of Samsun between May-October 2023 in order to determine the factors that cause juvenile delinquency and to develop policy recommendations. Türkiye, which has a high population of children, prioritizes policies aimed at ensuring the well-being of children and supporting children and young people to start life as well-equipped and productive generations. In the development perspective of Türkiye, which adopts the goal of carrying out effective economic policies, and social policies for a peaceful society together, children are counted among the social segments that require special policies. The research was conducted through focus group interviews and individual interviews, and the participants were determined according to the purposive sampling technique. The first focus group interview was held with neighborhood headmen working in the same region and the second focus group interview was held with İlkadım Social Service Center administrators and experts. During the interview phase, primary and secondary school principals, guidance teachers and religious officials of the relevant schools in Selahiye District were interviewed. Protection of children requires an integrated administration system due to the multidimensional nature of the issue. In this context, the provincial administration organization is of critical importance with its "directing", "coordinating" and "controlling" functions in order to implement the integrated administration needed.

Keywords: *Child, Juvenile Delinquency, Child Protection, Provincial Administration, Integrated Administration.*

GİRİŞ

Bu çalışma, çocuk suçluluğuna neden olan faktörleri belirlemek ve bu yönde önleyici politika önerileri geliştirmek amacıyla Mayıs-Ekim 2023 döneminde Samsun'un İlkadım İlçesine bağlı Selahiye Mahallesi'nde yürütülen saha araştırmasına dayanmaktadır. Samsun'un en eski yerleşim yerlerinden biri olan Selahiye Mahallesi, daha çok dar gelirli ailelerin ve göçmenlerin yaşadığı bir bölgedir. Yapılan görüşmelerde mahallenin kentsel dönüşüme ihtiyacı bulunan bir konut ve yerleşim düzenine sahip olmasıyla suç oranları arasında doğrudan ilişki olduğuna dikkat çekilmiştir. Mahallenin yapısı nedeniyle saklanma ve gizlenmenin kolay olduğu, suça karışan ya da suça eğilimli kişilerin yaşamak için tercih ettiği bir bölge olduğu belirtilmiştir. Araştırma, odak grup görüşmeleri ve bireysel mülakatlar yoluyla yürütülmüş, katılımcılar amaçlı örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Odak grup görüşmeleri ve mülakatlarda yöneltilen sorular saha araştırmasında görüşülecek olan kişilerle yapılan ön değerlendirme toplantılarında belirlenmiştir. İlk odak grup görüşmesi Selahiye, Kökçüoğlu ve Unkapanı mahallelerinin muhtarlarıyla, ikinci odak grup görüşmesi İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi yöneticileri ve uzmanlarıyla gerçekleştirilmiştir. Mülakat aşamasında ise mahallede bulunan ilkokul ve ortaokul müdürleri, ilgili okulların rehberlik öğretmenleri ve din görevlileriyle görüşülmüştür.

Günümüzde çocuk haklarının korunması ve çocuklara yönelik politikaların geliştirilmesi kamu hizmeti kapsamında tüm ülkelerin öncelikli gündem maddelerinden biridir. Geleceğin inşası ve sağlıklı nesiller yetiştirilmesi, tüm toplumlar için kritik bir öneme sahiptir. Sürdürülebilir kalkınma ve kapsayıcı büyüme, etkin ekonomi politikalarıyla huzurlu bir topluma yönelik sosyal politikaların bir arada ve eşgüdüm halinde yürütülmesiyle mümkündür. Bu kapsamda çocuklar, toplumun özel politika gerektiren kesimlerinden biridir. Ülkemizin çocuk nüfusu bakımından sahip olduğu potansiyelinin en iyi şekilde değerlendirilmesi ve avantaja dönüştürülmesi için erken çocukluk döneminden başlayarak etkin çocuk politikalarının geliştirilmesi ve bu politikaların hassasiyetle yürütülmesi önem taşımaktadır (Bülbül ve Doğan, 2016; Muş, 2016; Demir ve Bademci 2016; Kayma ve Gökler, 2021; Çabuk, 2022). Yüksek bir çocuk nüfusuna sahip olan ülkemiz, çocukların iyi olma halinin sağlanması ve onların donanımlı ve üreten nesiller olarak hayata atılmalarının desteklenmesine yönelik politikalara

ihtiyaç duymaktadır (Altunbaş, 2014; Bağış, 2019; Akbaş vd., 2020; Arıkan, 2022). Bu çerçevede çocuk suçluluğuna neden olan faktörlerin önlenmesi, çocukların korunmasına yönelik politikaların geliştirilmesi ve etkin bir şekilde uygulanmasında bütünlük bir yönetim yaklaşımının elzem olduğu görülmektedir.

Bu çalışmada çocuk suçluluğuna ilişkin literatür ve istatistiki verilerle sahada gerçekleştirilen odak grup görüşmeleri ve bireysel görüşmeler sırasında dile getirilen tespit ve öneriler birlikte değerlendirilmiştir.

1. ÇOCUK SUÇLULUĞU LİTERATÜRÜ

KLiteratürdeki çalışmalar suç tanımları, türleri ve suç kuramları, kentleşme ve suç olgusu arasındaki ilişki, çocuk suçluluğunun ortaya çıkışı, çocuk suçluluğuna yönelik ulusal ve uluslararası kanunlar, durum tespitleri ve politika önerileri ile kurgulanmıştır. Çocuk suçlularla gerçekleştirilen anketler veya derinlemesine mülakatlar yoluyla yürütülen çalışmalar da mevcuttur. İl Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubeye veya diğer güvenlik kurumlarına gelen/getirilen çocuklar hakkında doldurulan formların istatistiksel çözümlemesi üzerinden yürütülen bir çalışmada 1399 adet form analiz edilmiştir. Bir başka çalışmada ise 547 adet suç evrakı çözümlenmiştir. Mahkemeler kapsamında yapılan çalışmalarda, karara bağlanan dava dosyaları analiz edilmiş, bazı çalışmalarda Denetimli Serbestlik İl Müdürlüğünden alınan istatistiki veriler incelenmiştir. Kimi çalışmalarda ise savcılar, çocuk dernekleri yetkilileri, sosyal hizmet uzmanları, okul müdürleri, polis ve jandarma yetkilileri ya da aileler ile derinlemesine mülakat yapılmıştır. Bu konuyla ilgili çalışmalarda çocuk suçluluğu istatistiklerinin büyük ölçüde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) aracılığıyla toplandığı görülmektedir.

Çocuk suçluluğunun nedenleri arasında mevcut çalışmalarda ulaşılan ortak sonuçları; aile ilgisizliği, ailenin ekonomik durumu, kentlere göç, arkadaş grubunun etkisi, ailede alkol ve madde kullanan bireylerin varlığı, çocuk özelinde tekrar eden başarısızlık ve reddedilme durumları, ailenin çocuğu istismarı, bölünmüş ve parçalanmış aile durumları ile özetlemek mümkündür.

Ulusal Tez Merkezi'nde çocuk suçluluğu üzerine yürütülen 81 lisansüstü çalışmanın 6'sı doktora düzeyinde, 75'i ise yüksek lisans düzeyindedir. Alan araştırması tekniğiyle yürütülen çalışmalar Kayseri, İstanbul, Malatya, Antalya, Bursa, Çankaya, Erzurum, Gaziantep, Adıyaman, Samsun, Diyarbakır, Bitlis, Isparta, Tekirdağ illeri ve Elâzığ İslahevi, Ankara İslahevi, Ankara Ceza Mahkemeleri, Ankara

Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, Edirne Ceza Mahkemeleri kurumları özelinde gerçekleştirilmiştir. Doktora düzeyinde gerçekleştirilen çalışmalar kamu politikası analizi, sosyolojik ve hukuki tahlil ile yürütülmüştür. Çalışmaların bir bölümü ise okul güvenliği kavramı ekseninde okul polisi uygulamasına odaklanmaktadır.

1.1.Okul Polisi Uygulaması

2001 yılında kurulan Çocuk Şube Müdürlüğü'nün Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliğinden yasal dayanağını alan okul polisi uygulaması; günümüze kadar farklı proje ve protokollerle uygulanmıştır. Okul polisi uygulamasının ülke geneline yayılmasını sağlayan "Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Arttırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü" ise 20 Eylül 2007 yılında imzalanmıştır. Söz konusu protokol, Millî Eğitim Bakanlığı ve İçişleri Bakanlığı arasında imzalanmıştır. Protokol; 2006-2011 yılları arasında "Eğitim Ortamında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Eylem Planı", Çocukları Koruma Kanunu ve okullarda şiddetin önlenmesine yönelik meclis komisyon çalışmalarının değerlendirilmesi sonucunda düzenlenmiştir. Protokolün uygulama esaslarını düzenleyen "Okullarda Güvenli Eğitim Ortamlarının Sağlanması" isimli genelge ise 26 Temmuz 2007 tarihinde valiliklere iletilmiştir. 2009 yılında "Toplum Destekli Polislik Hizmeti" kapsamında "Polis Abla, Polis Ağabey" isimli projeye pilot bölge olarak seçilen Antalya'da hayata geçirilmiş ve daha sonra farklı illerde de İl Emniyet Müdürlüğü ve İl Millî Eğitim Müdürlüğü iş birliğiyle uygulanmaya devam etmiştir. Söz konusu projede her okula bir kadın ve bir erkek polis görevlendirilmiş, okulların rehber öğretmenleriyle polisler arasında koordinasyon sağlanarak öğrencilere ulaşılmıştır.

Okul polisi uygulamasını konu alan Okul Güvenliği Sorununa Farklı Bir Yaklaşım: Okul Polisi Uygulaması başlıklı yüksek lisans tezinde yazar, okul müdürleri ve okul polislerinin söz konusu uygulamaya yönelik görüşlerini incelemiştir (Ayar, 2010). Çalışmada okul müdürlerinin okul polisi uygulamasını verimli buldukları; okul polislerinin okul müdürleri ve rehber öğretmenlerle iletişim halinde olmaları nedeniyle okul öğretmenlerinin okul polisleriyle irtibat halinde olmadıklarından dolayı çoğu öğretmenin okullarında okul polisinin olduğunu bilmedikleri, okul polisi uygulamasının okullarında uygulandığını bilen öğretmenlerin durumdan memnun oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada okul polisleriyle gerçekleştirilen mülakatlar sonucunda ise velilerin de uygulamayı destekledikleri anlaşılmıştır. Okul kapılarının önünde bekleyen ve rahatsızlık veren şahısları uzaklaştırmaları,

okula zararlı madde girişini önlemeleri, okul çevresinde öğrenci kavgalarını ve çeteleşmeyi engellemeleri, taciz vakalarıyla mücadele etmeleri nedeniyle okul polisi uygulaması bu çalışmada olumlu olarak değerlendirilmiştir. Mülakat yapılan 10 okul müdürünün 9'u ve 7 polisin hepsi, okul polislerinin olmaması durumunda şiddet olaylarının yüzde 90 oranında artacağını ifade etmişlerdir. Sorunlu öğrenciler dışında tüm öğrencilerin okul polisi uygulamasından memnun olduğu ise bir diğer araştırma bulgusudur. Çalışmada ayrıca okul polislerinin okullarda uyuşturucu, sigara, alkol vb. maddelerin kullanımına yönelik sıklıkla eğitim seminerleri düzenledikleri, okula gidiş-geliş sürecinde öğrencilerin karşılaşabilecekleri potansiyel sorunlar hakkında bilgilendirme faaliyetleri gerçekleştirdikleri, bazı polis memurlarının kişisel çalışmalarıyla ihtiyaç sahibi öğrencilere yardım ettikleri de belirtilmiştir.

Okul polisi uygulamasıyla ilgili olan bir diğer çalışmada ise Bursa'daki devlet liseleri yöneticilerinin okulda yaşanan şiddet olayları bağlamında alınan önlemler ve izlenecek stratejilere ilişkin görüşleri araştırılmıştır (Değirmendere, 2021). Çalışmada okullarda yaşanan şiddet olaylarının çözümüne yönelik %6,15 oranında okul polisinin etkili olduğu bulgusu yer almaktadır. (100 birim üzerinden etkinin ölçüldüğü çalışmada ailenin etkisi ise %20,77'dir.) Okul polisine atıfta bulunan başka bir çalışmada ise söz konusu uygulama işlevsiz olarak değerlendirilmiş, kalabalık ve riskli okullarda güvenlik görevlilerinin görevlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır. Çalışma, Uşak il merkezindeki 390 öğretmen ve 80 okul yöneticisi ile anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Okullardaki şiddet, çeteleşme ve istenmeyen davranışların önlenmesi için küçük kapasiteli mahalle okulları önerilmiştir (Şabano, 2023).

Okulda zorbalık ve şiddet konulu bir çalışmada öğrencilerin ilk olarak ebeveynlerine, daha sonra öğretmenlerine, en son olarak da polislere güvendikleri tespit edilmiştir (Hoşgörür, 2017). Çalışma Muğla merkez ilçeye bağlı ilkokul, ortaokul ve lisede görev yapan 33 okul müdürü ile yarı yapılandırılmış soru formu ve anket aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 7. sınıf ilköğretim okulu öğrencileri öğretmenlerine %79 oranında güvendiği, polise ise %9 oranında güvendiği bulunmuştur. Ek olarak 10. sınıf orta öğretim öğrencileri öğretmenlerine %67.2 oranında güvendiği, polise ise %6 oranında güvendikleri tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle çalışmada okul polisi uygulamasının şiddeti önleme konusunda işlevsiz olduğu iddia edilmiştir. Başka bir çalışmada okul çevresinde polis devriyelerinin şiddeti önlemede geçici etkiye sahip olduğu dolayısıyla kalıcı bir çözüm sağlayamadığına değinilmiştir (Yavuzer, 2011).

Okul polisi uygulamasına yönelik düzenlenen “Güvenli Okul, Güvenlik Gelecek” projesi ise İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ortaklığında 2018 yılında hayata geçirilmiştir (icisleri.gov.tr). 81 ildeki 22.773 okulda, 5.329 polis, 1.506 jandarma, 20.000 özel güvenlik olmak üzere toplam 26.835 güvenlik personeli proje kapsamında görevlendirilmiş ve 1.762 okulda güvenlik kamerası sistemi kurulmuştur. Ayrıca Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından konuyla ilgili bir rehber hazırlanmıştır (orgm.meb.gov.tr).

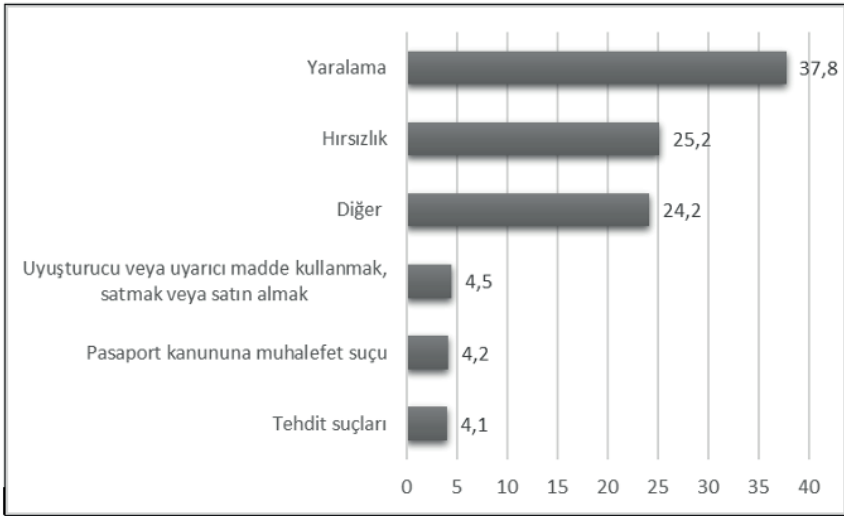
1.2. İstatistiklerle Çocuk Suçluluğu

Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, polise ve jandarmaya bağlı güvenlik birimlerince yıllık olarak derlenmekte ve TÜİK tarafından yayımlanmaktadır. Suç, Adalet ve Seçim İstatistikleri kapsamında yürütülmekte olan kolluk istatistikleri Resmi İstatistik Programı 2022-2026 kapsamında İçişleri Bakanlığına devredilmiş olup TÜİK tarafından istatistik üretilmesine ilişkin ilgili kurum faaliyetleri takip edilmektedir: “Emniyet Genel Müdürlüğü idari kayıtlarının veri güncelleme ve yeniden yapılandırma çalışmaları devam ettiği gerekçesi ile 2009 yılından beri düzenli istatistik üretilmemekte, uluslararası bilgi talepleri için kısmi istatistikler üretilmektedir. Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistiklerinin, gerekli çalışmaların tamamlanmasına müteakip haber bülteni olarak İçişleri Bakanlığı tarafından yayımlanması planlanmaktadır. İçişleri Bakanlığı ile kolluk istatistiklerinin üretilmesi amacıyla ortak faaliyetlerin yürütülmesi planlanmaktadır. Bu faaliyetler kapsamında olay, suç, fail, mağdur istatistiki birimlerinin tanımlanarak bunlara ilişkin değişkenlerin mevcudiyeti ve yapısı ile ihtiyaç duyulan değişkenlerin tespitine ve sayım birimlerinin belirlenmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi de planlanmaktadır. Suç Mağduriyeti Araştırması projesi kapsamında suç türü, mağdur, fail ve adli birimlere güven algısı göstergelerinin pilot anket için hesaplanması hedeflenmektedir” (data.tuik.gov.tr).

Bu kapsamda TÜİK, Türkiye genelini içerecek düzeyde Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı idari kayıtlarını esas alarak Ağustos 2023'te “Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri” 2022 yılı verilerini yayımlamıştır. Bu verilere göre “güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı 2022 yılında 601 bin 754 olmuştur. Bu olaylarda çocukların 259 bin 106'sı mağdur olarak, 206 bin 853'ü suça sürüklenme sebebiyle (kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiasıyla), 100 bin 490'ı

bilgisine başvurma amacıyla, 16 bin 499'u kayıp (hakkında kayıp müracaatı yapıp daha sonra bulunan) olması sebebiyle, 12 bin 684'ü kabahat işlediği iddiasıyla, 6 bin 122'si ise bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı güvenlik birimlerine gelmiş veya getirilmiştir.” Suça sürüklenen çocuklara (206 bin 853) isnat edilen suç türlerinin genellikle yaralama, hırsızlık, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak, pasaport kanununa muhalefet ve tehdit suçlarından oluştuğu görülmektedir. Şekil 1’de suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suçların oransal olarak dağılımına yer verilmektedir.

Şekil 1. Suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suç türü dağılımı (%), 2022

Kaynak: (TÜİK, 2023a)

Şekil 1’e bakıldığında güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olayların 206 bin 853’ü suça sürüklenme nedeni ile gerçekleşmiştir. Bu çocuklara sırasıyla yaralama, hırsızlık, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak-satmak veya satın almak, pasaport kanununa muhalefet suçu, tehdit suçları isnat edilmiştir. Tablo 1’de isnat edilen suçlar, türüne ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısını göstermektedir.

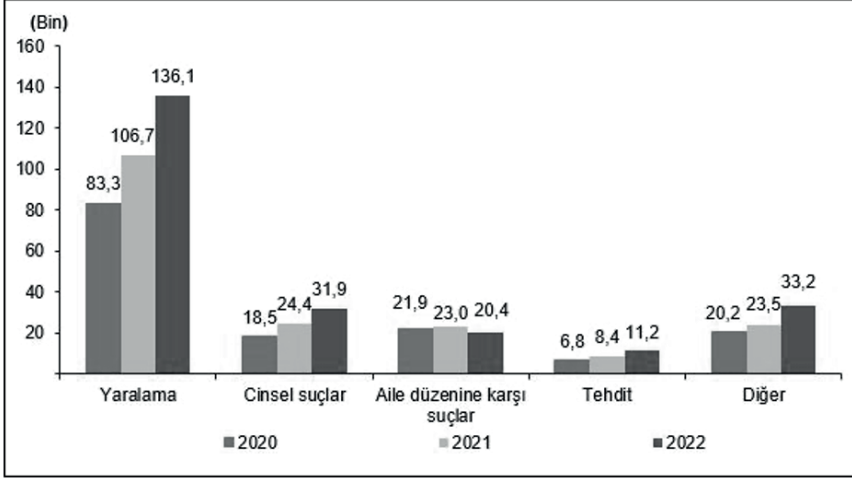
Tablo 1. İsnat edilen suç türü ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı, (2020-2021)

İSNAT EDİLEN SUÇ TÜRÜ	2020			2021		
	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN
Toplam	114 038	95 496	18 542	132 943	110 796	22 147
Öldürme	579	514	65	646	605	41
Yaralama	35 808	29 066	6 742	48 621	39 433	9 188
Cinsel suçlar	3 208	2 935	273	4 998	4 571	427
Tehdit	5 029	3 888	1 141	5 693	4 333	1 360
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	1 810	1 295	515	2 296	1 672	624
Konut dokunulmazlığının ihlali	735	583	152	937	701	236
Hakaret	1 867	1 291	576	1 964	1 325	639
Hırsızlık	34 809	31 085	3 724	36 134	31 761	4 373
Yağma (Gasp)	2 184	2 088	96	2 418	2 318	100
Mala zarar verme	3 830	3 396	434	4 318	3 833	485
Genel ahlaka karşı suçlar	175	137	38	249	186	63
Çevreye karşı suçlar	114	109	5	80	75	5
Görevli memura mukavemet	911	804	107	844	727	117
Adliyeye karşı suçlar	416	246	170	475	271	204
Sahtecilik	1 746	1 597	149	1 963	1 820	143
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	5 718	4 560	1 158	6 748	5 390	1 358
Toplumsal olaylar	499	427	72	683	592	91
Pasaport kanununa muhalefet	3 897	2 595	1 302	3 697	2 542	1 155
Aile düzenine karşı suçlar	1 187	851	336	1 442	1 028	414
Bilişim suçları	202	173	29	333	291	42
Dolandırıcılık	580	447	133	552	394	158
Malvarlığına karşı diğer suçlar	1 725	1 526	199	1 891	1 674	217
Kamu sağlığına karşı suçlar	1 027	815	212	709	530	179
Genel tehlike yaratan suçlar	2 984	2 858	126	3 514	3 399	115
Göçmen kaçakçılığı	2 031	1 412	619	1 181	870	311
Diğer	967	798	169	557	455	102

Kaynak: (TÜİK, 2023b)

Tablo 1’de görüldüğü üzere isnat edilen suçlar cinsiyete göre değerlendirildiğinde erkeklerin (% 70) kadınlara göre (% 30) daha fazla suça bulaştığı görülmektedir. Yine erkeklerin bütün suç türlerine göre ön sırada olduğu belirtilebilir. İsnat edilen en çok suç türleri yaralama ve hırsızlık olarak gerçekleşirken bu iki türün hem erkek hem de kadınlar için ilk sıralarda yaşandığı söylenebilir. Suça sürüklenen çocuklara isnat edilen suçların yanı sıra güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocukların %43,1’ini de mağdur çocuklar oluşturmuştur. Şekil 2’de suç mağduru çocukların mağduriyet nedenlerine göre karıştığı olay sayısı 2020-2022 arasında olmak üzere gösterilmektedir.

Şekil 2. Suç mağduru çocukların mağduriyet nedenlerine göre karıştığı olay sayısı, 2020-2022

Kaynak: (TÜİK, 2023a)

Güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen çocukların %89,8'ini suç mağduru, %10,1'ini takibi gereken olay mağduru çocuklar oluşturmaktadır. Güvenlik birimlerine suç mağduru olarak gelen veya getirilen çocukların % 58,5'i yaralama, % 13,7'si cinsel suçlar, % 8,7'si aile düzenine karşı suçlar, % 4,8'i tehdit, % 14,3'ü bu nedenlerin dışında kalan diğer nedenlerden dolayı mağdur olmuştur. 2020 ile 2022 yılları arasında güvenlik birimlerine mağdur olarak gelen çocukların sayısına bakıldığında ise belirgin bir artışın olduğu görülmektedir (Şekil 2). Örneğin 2020 yılında yaralama türünde mağdur olarak güvenlik birimine 83,3 bin çocuk gelirken 2022 yılında bu sayı 136,1 bine çıkmıştır. Yine cinsel ve tehdit suçlarında da mağdur olarak güvenlik birimlerine gelen çocuk sayılarında gözle görülür bir artış olduğu belirtilebilir (Şekil 2). Mağduriyet türü ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı ise tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Mağduriyet türü ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı, (2020-2021)

MAĞDURIYET TÜRÜ	2020			2021		
	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN
Mağdur	170 961	93 130	77 831	207 999	112 609	95 390
Suç mağduru	150 615	81 311	69 304	186 014	99 597	86 417
Öldürme	1 009	597	412	1 187	741	446
Yaralama	83 281	52 962	30 319	106 742	68 149	38 593
Cinsel suçlar	18 450	2 681	15 769	24 432	3 109	21 323
Tehdit	6 790	2 930	3 860	8 387	3 596	4 791
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	4 499	851	3 648	5 512	1 125	4 387
Konut dokunulmazlığının ihlali	210	82	128	210	86	124
Hakaret	2 439	964	1 475	2 790	1 120	1 670
Hırsızlık	3 138	2 330	808	3 437	2 484	953
Yağm a (Gasp)	1 613	1 467	146	2 057	1 823	234
Mala zarar verme	414	256	158	473	284	189
Genel ahlaka karşı suçlar	908	392	516	1 035	412	623
Çevreye karşı suçlar	4	4	-	7	4	3
Görevli memura mukavemet	50	34	16	50	38	12
Adliye karşı suçlar	153	63	90	185	99	86
Sahtecilik	77	60	17	93	78	15
Uyuşturucu veya uyarıcı m adde kullanmak, satmak, satın almak	1372	927	445	1 340	872	468
Toplumsal olaylar	70	60	10	12	6	6
Pasaport kanununa muhalefet	211	175	36	147	104	43
Aile düzenine karşı suçlar	21 886	11 657	10 229	22 974	12 124	10 850
Bilişim suçları	376	137	239	574	241	333
Dolandırıcılık	593	402	191	753	547	206
Mal varlığına karşı diğer suçlar	1 401	1 194	207	1 583	1 282	301
Kamu sağlığına karşı suçlar	141	81	60	211	99	112
Genel tehlike yaratan suçlar	1 192	801	391	1 525	989	536
Göçmen kaçakçılığı	147	96	51	86	58	28
Diğer	191	108	83	212	125	87
Takibi gereken olay mağduru	20 073	11 607	8 466	21 946	12 982	8 964
Kabahat mağduru	273	212	61	39	30	9

Kaynak: (TÜİK, 2023b)

Tablo 2’de görüldüğü üzere mağdur olan çocuklar cinsiyete göre değerlendirildiğinde güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olaylarda erkeklerin yüzde 55’i kadınların ise yüzde 45’i mağdur olmaktadır. Kadınların erkeklere göre daha fazla mağdur olduğu konular cinsel suçlar, kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma, tehdit ve hakaret olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer taraftan yaş grubu ve cinsiyete göre de güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayıları farklılaşmaktadır. Tablo 3’te yaş grubu

ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayıları gösterilmektedir.

Tablo 3. Yaş grubu ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı, 2022

	YAŞ GRUBU								
	- 11			12 - 14			15 - 17		
GELİŞ NEDENİ	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN	TOPLAM	ERKEK	KADIN
Toplam	106 404	61 772	44 632	149 485	92 295	57 190	344 967	242 943	102 024
Suçta sürüklenme	5 891	3 648	2 243	52 772	41 242	11 530	148 055	125 269	22 786
Kabahat işleme	26	16	10	42	23	19	12 616	11 313	1 303
Kayıp (Bulunan)	618	416	202	4 041	1 979	2 062	11 833	6 283	5 550
Mağdur	86 983	50 561	36 422	62 361	31 908	30 453	109 111	58 644	50 467
Bilgisine başvurma	10 370	5 628	4 742	29 227	16 576	12 651	60 788	40 164	20 624
Diğer	2 516	1 503	1 013	1 042	567	475	2 564	1 270	1 294

Kaynak: (TÜİK, 2023a)

Tablo 3'deki yaş grubu ve cinsiyete göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların karıştığı olay sayısı verilerine bakıldığında, yoğunluğun 15-17 yaş aralığında olduğu ve bunların yarısından fazlasını ise erkeklerin oluşturduğu görülmektedir. Yine yaş büyüdükçe çocukların karıştığı olay sayısı artmaktadır. 11 yaş ve altı aralıkta toplam 106 404 çocuk; 12-14 yaş aralığında 149 485 çocuk; 15-17 yaş aralığında ise 344 967 çocuk herhangi bir olaya karışmıştır (Tablo 3). 11 altı yaş aralığında güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların geliş nedeni hem erkekler hem de kadınlar için mağdur olma durumudur. 12-14 yaş aralığında güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların geliş nedeni, erkekler için suçta sürüklenme iken kadınlar için yine mağdur olma durumudur. 15-17 yaş aralığında güvenlik birimine gelen veya getirilen çocukların geliş nedeni de 12-14 yaş aralığına benzer şekilde kadınlar için mağdur olma erkekler içinse suçta bulaşmadır.

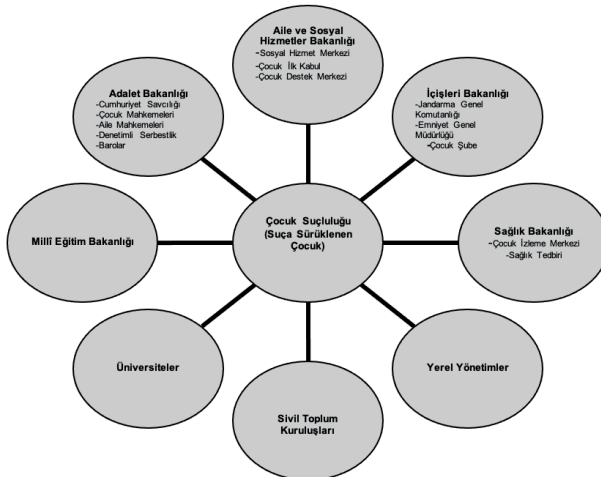
Tüm bu veriler, çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik yapılacak politikalarda erkeklerin suçta bulaşmasını, kadınların ise mağdur olmasını engelleyecek politikalara ağırlık verilmesi gerektiğini göstermektedir. Diğer taraftan kadınların daha çok toplumsal cinsiyetle ilgili konularda mağdur olduğu göz önünde bulundurularak bu yönde politikaların geliştirilmesine öncelik verilmelidir. Ayrıca politika yapımında yaş gruplarına ve cinsiyete göre de suçta bulaşma nedenlerinin değiştiği dikkate alınmalıdır.

2. SAHA ARAŞTIRMASI VE BULGULAR

Bu çalışmanın dayandığı araştırma, Samsun'da çocuk suçluluğu vakalarının yoğun olarak görüldüğü Selahiye Mahallesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, odak grup görüşmeleri ve bireysel görüşmeler yoluyla yürütülmüş, katılımcılar amaçlı örnekleme tekniğine göre belirlenmiştir. Odak grup görüşmeleri ve mülakatlarda yöneltilen sorular saha araştırmasında görüşülecek olan kişilerle yapılan ön değerlendirme toplantılarında belirlenmiştir. İlk odak grup görüşmesi Selahiye, Kökçüoğlu ve Unkapanı mahallelerinin muhtarlarıyla, ikinci odak grup görüşmesi İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi yöneticileri ve uzmanlarıyla gerçekleştirilmiştir. Mülakat aşamasında ise mahallede bulunan ilkokul ve ortaokul müdürleri, ilgili okulların rehberlik öğretmenleri ve din görevlileriyle görüşülmüştür.

Araştırmanın gerçekleştirildiği Selahiye Mahallesi, Samsun'un en eski yerleşim yerlerinden biridir ve İlkadım İlçesi sınırları içinde yer almaktadır. Mahalle, daha çok dar gelirli ailelerin ve göçmenlerin yaşadığı bir bölgedir. Yapılan görüşmelerde mahallenin kentsel dönüşüme ihtiyacı bulunan bir konut ve yerleşim düzenine sahip olmasıyla suç oranları arasında doğrudan ilişki olduğuna dikkat çekilmiştir. Mahallenin yapısı nedeniyle saklanma ve gizlenmenin kolay olduğu, suça karışan ya da suça eğilimli kişilerin yaşamak için tercih ettiği bir bölge olduğu belirtilmiştir.

Şekil 3. Suça sürüklenen çocuk vakalarında ilde görevli olan kurumlar

Mahalle düzeyinde görülen çocuk suçluluğu vakalarının tespitinde ve gerekli önlemlerin alınmasında birçok kurumun etkili olduğu görülmektedir. Bu kurumların bazıları merkezi düzeyde belirlenen politikaları uygularken bazıları politika oluşturmada etkili olabilmektedirler. İllerde suça sürüklenen çocuk vakalarında ilde görevli kamu kurumların başında merkezi yönetimin taşra kuruluşları (Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı) gelmektedir. Bunların yanı sıra yerel yönetimlerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının da bu süreçte etkili olduğu belirtilebilir. Bu çerçevede çocukların korunmasında bütünlük yönetim ihtiyacı ortaya çıkmakta ve il idaresinin bu konuda etkin olması beklenmektedir. İl düzeyinde suça sürüklenen çocuklara yönelik politikaları uygulayan kurumlar şekil 3'de gösterilmektedir.

Sosyal Hizmetler Merkezi Çocuk Şube Müdürlüğü

Mülga Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumunun görevlerini yürütmek üzere, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 29 Haziran 2011 tarihinde kurulmuş olup, 9 Temmuz 2018 tarihli kanun hükmünde kararname ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adını almıştır. Bakanlığın görevleri “Sosyal ve kültürel dokudaki aşınmalara karşı aile yapısının ve değerlerinin korunarak gelecek nesillere sağlıklı biçimde aktarılmasını sağlamak üzere; ulusal politika ve stratejilerin belirlenmesini koordine etmek, aile bütünlüğünün korunması ve aile refahının artırılmasına yönelik sosyal hizmet ve yardım faaliyetlerini yürütmek, bu alanla ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak” şeklinde belirtilmiştir. Bakanlığın illerde görevlerini planlayan, yöneten, denetleyen, geliştiren ve değerlendiren Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğüdür. İl Müdürlükleri, ilde yaşayan insanların sosyal, kültürel, ekonomik durumu ve yaşam kalitesinin ortaya çıkarılması, ilde var olan sosyal sorunların, dezavantajlı gruplar öncelikli olmak üzere tespit edilerek değerlendirilmesi ve ihtiyaçlar temelinde hizmetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla Sosyal Risk Haritası Raporu yayımlamaktadır. Bu kapsamda Samsun ili için yayımlanan son rapor 2019 tarihli (Samsun Valiliği, 2019). Bu raporda çocuk ihmal ve istismarı, suça sürüklenen çocuklar, suç mağduru çocuklar, ihmal ve çocuklara yönelik tedbir kararları bağlamında değerlendirilmiştir. Suça sürüklenen çocuklarla ilgili vakalar şöyledir: Kasten yaralama, hırsızlık, cinsel saldırı, taciz ve istismar, tehdit ve hakaret,

taksirle adam yaralama, madde kullanımı ve satışı, dolandırıcılık, darp, terör nedeniyle hakkında işlem yapılan. Suç mağduru çocuklar ise cinsel saldırı, taciz, reşit olmayanla cinsel ilişki, intihar ve intihara teşebbüs, sokakta çalıştırılan çocuk, fiziksel istismar, dilendirme kapsamında ele alınmaktadır. 2019 tarihli bu raporda, Samsun İl Emniyet Müdürlüğünden alınan verilere göre suça sürüklenmesi nedeniyle hakkında işlem yapılan çocuk sayısı 1.836'dır. Bunların 984'ü kasten yaralama, 282'si hırsızlık, 251'i tehdit, 104'ü madde kullanımı, 78'i hakaret, 62'si mala zarar verme, 25'i cinsel saldırı, 23'ü madde satışı, 18'i dolandırıcılık, 5'i darp, 4'ü terör nedeniyle hakkında işlem yapılan çocuktur. Aynı dönemde Samsun için İl Jandarma Komutanlığı kayıtlarında ise 50 vaka yer almaktadır. Bunlar arasında da kasten yaralama, hırsızlık ve cinsel saldırı ilk üç sırada yer almaktadır. İl Emniyet Müdürlüğü verilerine göre 2020 yılında Samsun'da 1570, 2021 yılında ise 1619 çocuk suça sürüklenmiştir. Bu vakalarda erkek çocuk sayısı kız çocuk sayısından daha fazladır (Samsun Valiliği, 2022).

Sosyal Hizmetler Merkezi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının taşrada vatandaşa en yakın birimidir. Samsun'da yedi ilçede Sosyal Hizmet Merkezi bulunmaktadır. Bu araştırmada İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi yöneticileriyle ve sosyal hizmet uzmanlarıyla odak grup görüşmesi gerçekleştirilmiştir. Sosyal Hizmet Merkezleri, buldukları ilçede Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM) ile iş birliği halinde çalışmaktadır.

Sosyal Hizmet Merkezi personeli, kurum öznelerinin kimsesiz çocuklardan istismar edilen ve/veya suç işleyen çocuklara dönüştüğünü, suça sürüklenen çocuklar hakkında çok fazla bildirim aldıklarını ve çalışan çocuklarla ilgili haftada bir saha incelemesi yapıldığını belirtmiştir. Yetkililer, mevcut mevzuatın çok sağlam olmasına karşılık tedbir uygulamalarının yetersiz olduğuna dikkat çekerek, ihmal ve istismar vakalarında bildirim alındığı anda müdahale edildiğini de eklemiştir. Bildirimler ise kuruma yerel haberler, savcılık, aile ihbarları, 183, CİMER veya muhtarlar aracılığıyla ulaşmaktadır. Ayrıca kurum dilencilik vakalarında Çocuk Şube Müdürlüğünden destek almaktadır.

Uzmanlar mevcut iş yüklerinin çok fazla olduğunu, okullarda önleyici tedbir eğitimlerinin olmasına karşılık bu eğitimlerin çok sınırlı sayıda kişiye ulaştığını aktarmışlardır. Ayrıca Aile Sağlığı Merkezlerinin sorunlu alanlara karışmadığına ve bu noktada bir çözüm önerisi olarak muhtarlıkla iş birliği yapılması gerektiğine

dikkat çekmişlerdir. “İhbarlar geldiğinde neyle karşılaşacağımızı bilmiyorum. Şiddet tedbiri uyguladım diyelim ki, beni kim koruyacak? Koruyucu tedbirlerin arttırılması lazım.” ifadelerine ek olarak uzmanlar, Samsun’un avantajlı olduğunu ve yerel yönetimlerde sosyal hizmetler bağlamında farkındalık oluştuğunu belirtmişlerdir.

Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, alanında uzman üç bin personel ile 81 ilde ASDEP programını başlatmıştır. ASDEP, “aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerin planlanması ve uygulanması, gerektiğinde diğer kamu hizmetlerinden (eğitim, sağlık, istihdam, vb.) yararlanılmasının sağlanması amacıyla sürecin tüm aşamalarında rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini de içeren bir programdır. ASDEP görevlileri tarafından tespit edilen hususlar Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı görev alanında ise Sosyal Hizmet Merkezleri tarafından çözüme kavuşturulması yönünde çalışmalar yapılmakta, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı görev alanı dışındaki durumlarda ise diğer kamu kurumlarına yönlendirilmektedir.” Bu kapsamda hane ziyaretleri gerçekleştirilerek sosyal yardıma ve sosyal hizmete ihtiyacı olan vatandaşlar tespit edilmekte, ihtiyaçlarına göre kamu hizmetlerinden yararlandırılmaları sağlanmaktadır. Ayrıca ailelere rehberlik ve danışmanlık hizmetleri de sunulmaktadır. Programın nihai amacı, yaşam koşullarının iyileştirilmesini sağlamaktır.

“Parçalanmış Aile”

Araştırma kapsamında yapılan tüm görüşmelerde öne çıkan husus “parçalanmış aile” olgusu olmuştur. Görüşmeciler, suça eğilimli ya da suça karışan çocukların çoğunlukla dağılmış veya dağılmak üzere olan ailelerden geldiklerini belirtmektedir. Bu tür ailelerde çocukların ihmal veya istismar edildiğine dikkat çeken kamu görevlileri, suç olgusunun doğrudan ya da dolaylı olarak büyük ölçüde aile kaynaklı olduğunu belirtmektedir. Anne veya babanın ya da her ikisinin birlikte cezaevinde olduğu aileler, çok çocuklu aileler, ebeveynleri ayrı yaşayan ya da boşanmış aileler, babanın gemicilik ya da inşaat sektörlerinde çalışma nedeniyle uzun süreyle şehir dışında olduğu aileler, sosyo-ekonomik düzeyi düşük aileler, gayri resmi evliliklere dayanan aileler çocuk suçluluğu olgusunun görüldüğü aile

yapılarının temel özellikleri olarak öne çıkmaktadır. Samsun özelinde sorunlu aile yapısına neden olan faktörler şu şekilde sıralanmıştır: Aile içi şiddet, boşanma, madde bağımlılığı, ilgisizlik, ataerkil yapı, hırçnılık. Hanelerin genellikle asgari ücret düzeyinde gelire sahip olduğu, anneyle babanın her ikisinin birlikte çalıştığı ailelerin sayısının çok az olduğu belirtilmiştir. Görüşülen okul yöneticilerinden biri durumu şu sözlerle özetlemiştir: “İşin aile boyutu çok önemli, aile boyutunu hiçbir şekilde biz çözemeyiz.”

Uzmanlar, çocuk suçluluğunun ataerkil toplum yapısından, Karadeniz insanının ruhsal fevriliğinden, ruhsal bozukluğu olan bireylerin evlendirilmesinden ve kadının ekonomik özgürlüğünün sınırlı olmasından kaynaklandığını vurgulamaktadır.

Meslek liselerinde suça sürüklenen çocukların daha yoğun olduğuna dikkat çeken bir okul yöneticisi, temel sorunun çocuğun geldiği ortam olduğunu belirtmiştir. Yöneticilik yaptığı lisede toplam öğrencilerin beşte birinin anne veya babasının olmadığını veya parçalı/bölünmüş ailelere sahip olduklarını, beşte birinin ise hem anne hem de babaya sahip olmadıklarını aktararak şu değerlendirmelerde bulunmuştur: “Anne veya baba yoksa suça karışma ihtimali artıyor. Suça açık olan çocuklarımıza yönelik özel çalışmalar yapmamız gerekiyor.”

“Suç Bir Kültürdür”

İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi yetkilileriyle yapılan görüşmede aileden kaynaklı sorunların nesilden nesile aktarıldığına dikkat çekilmiş ve bu çerçevede suçun bir kültür olduğu vurgulanmıştır. Yetkililer çocukların genelde şu tür suçlara karıştıklarını belirtmiştir: Dilencilik, hırsızlık, gasp, yaralama, madde kullanımı ve satışı, tecavüz, taciz, ensest. Görüşmelerde kötü alışkanlıkların öncelikle ailede, ardından okulda öğrenildiği belirtilmiştir. Samsun’da 2021 ve 2023 yılları arasında suça karışmış çocukların konu olduğu yerel haberler taranmış ve şu olaylara ulaşılmıştır: Taksirli yaralama/öldürme, intihar/kendine zarar verme, kasten yaralama/öldürme, madde kullanımı, akran kavgası, gasp, hırsızlık. Uzmanlar, “sorunları katmerleşmiş” çocuklara müdahale edemediklerini de belirtmişlerdir.

Gündeme Gelme

Çocuklarla ilgili ihmal ve istismar vakaları, Sosyal Hizmet Merkezi gündemine şu yollardan biriyle gelmektedir: Cumhuriyet Savcılığı, Emniyet

Müdürlüğü, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi, Mahalle Muhtarlığı, ailenin kendisi veya vatandaşlar. İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi, Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şubesi ile yakın iş birliği içinde çalıştıklarını belirtmiştir.

“Cinsel Suçların Tespiti Zor”

Sosyal hizmet uzmanları çocuklar arası tecavüz vakalarının tespitinin çok zor olduğunu ve bu durumların uzmanlar tarafından çoğunlukla “akranlar arasında merak temelli deneyimler” olarak tanımlandığını aktarmışlardır. Dolayısıyla bu durumlar taciz veya tecavüz olarak kolaylıkla değerlendirilmemektedir. Ayrıca öğretmenin iki yıl içinde istismar vakalarını bildirmesi gerektiğini, ancak bunun öğretmen açısından güç bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Ensest vakalarında ise suç ve ceza oranının iki katına çıktığını, güncel vaka bildirimlerinde enseste rastlamadıklarını ancak sahada karşılaştıklarını aktarmışlardır. Kurumun cinsel istismar ihbarlarında olaya hemen müdahale yetkisinin bulunduğunu da eklemişlerdir.

“Samsun’a Madde Kullanımı Sıfırlanamaz”

Samsun’un bir liman kenti olmasının etkisiyle göç aldığını ve uyuşturucu kullanımının yaygın olduğunu belirtmişlerdir. Sosyal hizmet uzmanları, Samsun’da metamfetamin maddesinin suç bağlamında öne çıktığını ve halihazırda Atakum’da yaşayan çocukların hedef olduğunu belirtmişlerdir. “Anneyi destekleyerek çocukları kurtarmak çok daha kolay. Baba pes ediyor. Evde değil, ilgilenmiyor...” ifadelerine ek olarak uzmanlar ayrıca bir ilin Emniyet Müdürlüğü’nün çok önemli olduğunu ve sürekli bir denetleme olmadığı takdirde maddeye erişimin kolaylaştığını aktarmışlardır. Sosyal hizmet uzmanları Samsun Emniyet Müdürlüğü’nün uyuşturucuyla mücadele kapsamında başarılı ve etkin uygulamalar gerçekleştirdiğini belirtmişlerdir. Saha ile ilgili bir diğer gözlem olarak ise madde ticareti yapan ailelerin ve diğer suçluların kendi haklarını çok iyi bildiklerini, polisin olaya doğrudan müdahale etmesi durumunda sorun yaşayabildiğini dile getirmişlerdir. Bu durumlarda polisin savcı talimatı olmadan müdahale edememesine dikkat çekmişlerdir.

Koordinasyon Toplantıları

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü gibi kamu kurumlarının il ve ilçe düzeylerinde

taşra teşkilatlarının koordinasyonu önem taşımaktadır. Bu kapsamda il ve ilçelerde iki ayda bir koordinasyon toplantıları yapılmaktadır. Örneğin İlkadım İlçe Koordinasyon Toplantısına İlçe Sağlık Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Jandarma Müdürlüğü, İlkadım Belediyesi, İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlüğü ve İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi temsilcileri katılmaktadır. Toplantıya kaymakam başkanlık etmektedir. Koordinasyon toplantılarında tüm kurumlar ellerindeki bilgi ve verileri paylaşmakta, görüş ve öneriler toplanmaktadır. Jandarma teşkilatı, kırsal alanlarda suçta sürüklenen çocuklarla ilgili veri sunmaktadır. Belediyenin süreç yönetimindeki yeri zabıta desteğiyle sınırlıdır. Spesifik olaylar önce ilçe koordinasyon toplantısında değerlendirilmekte, olayların çözüme ulaşmaması durumunda il koordinasyon toplantılarına aktarım yapılmaktadır. İl koordinasyon toplantılarında ise vali ya da vali yardımcısı başkanlığında tüm ilçelerin bir araya gelmesiyle ortak değerlendirme yapılmaktadır. Koordinasyon toplantı raporları kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Ayrıca Çocuk Şube Müdürlüğünden iki aylık periyotlar halinde veri talep edilmektedir. İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi'nde yapılan görüşmede koordinasyon toplantılarına savcının da katılması gerektiği belirtilmiştir.

Türkiye Çocuk Suçluluğu ile Mücadele Politikası Analizi başlıklı çalışmada (Berber, 2015) yazar koordinasyon toplantılarıyla ilgili olarak şu sonuca ulaşmıştır: “Kurumlararası koordinasyonun, karar düzeyinden hizmet düzeyine indirilememesi, koordinasyonu işlevsiz kılıyor. Tarafların temsilcileriyle ‘koordinasyon toplantıları’nda alınan kararların takibi yapılmıyor, yerine getirilmediğinde herhangi bir yaptırım içermiyor. Mevzuatta öngörüldüğü için, çoğu zaman zoraki bir şekilde gerçekleşen bu toplantılar, koordinasyonun kâğıt üzerinde kalması sonucunu doğuruyor.”

“1 Çocuk da Sen Kurtar”

Seyit Kutbettin Cami imamı, 2019 yılında mahalle esnafı ve diğer sakinlerin desteğiyle erkek çocuklara yönelik bir futbol kulübü kurmuştur. Kökçüoğlu Spor Kulübü, “1 çocuk da sen kurtar” hedefiyle aidsiz üyelik yoluyla bölgede yaşayan çocuklara hizmet vermektedir.

Selahiye ve çevresindeki mahallelerde kız çocuklara yönelik etkinlik tasarlanmadığı, kız çocuklarının ‘dışarıyla’ değil, ‘evle’ ilişkilendirildiği görülmektedir.

Okul Destek Projesi

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın "çocukların maddi imkansızlıklar sebebiyle kurum bakımına alınmasının önüne geçmek, aile birlik ve bütünlüğü içinde sağlıklı büyümelerini sağlamak amacıyla sürdürdüğü Sosyal ve Ekonomik Destek (SED) hizmetinin etkinliğinin artırılması amacıyla hayata geçirilen Okul Destek Projesi ile dezavantajlı öğrencilerin gelişimleri sosyal açıdan da desteklenmektedir."

Psikolojik Sorunlar

Görüşmelerde ailelerde psikolojik sorunları olan bireylerin sayısının yüksek olduğuna dikkat çekilmiştir. Bir lisede 11. Sınıflarda öğrenim görmekte olan 350 öğrenciden üçte birinin psikolojik destek almakta olduğu belirtilmiştir. Görüşülen okul yöneticilerinden biri rehberlik ve danışma hizmetinin yetersiz olduğuna dikkat çekmektedir: "Rehberlik ve danışma hizmeti sunuyor öğretmenler. Ama psikologlukları yok, uzmanlık bilgileri yeterli değil. Sadece teorik bilgileri var. İşin ehliiler ama çocuklara dokunamıyorlar."

Manevi Danışmanlık

Kökçüoğlu Mahallesiinde imam olarak görev yapan ve aynı zamanda edebiyat öğretmeni olan bir kamu personeliyle yapılan görüşmede manevi danışmanlık hizmetiyle ilgili bilgi alınmıştır. İmam, hafta içi her gün saat 14.00-17.00 arasında camide bulunduğunu, camiye gelen çocukların yüzde 40'ının bölünmüş/parçalanmış aileye sahip olduğunu ve ailelerinin çoğunlukla asgari ücret düzeyinde gelirleri bulunduğunu belirterek çocuk suçluluğu bağlamındaki gözlemlerini şu ifadelerle aktarmıştır: "Geçen gün tuvalette serum buldum. Yatsı ezanından sonra kilitliyoruz artık tuvaletleri. Çocuklar çok başıboş... Biz burada direkt camiye değil de kendimizi sevdirmeye çalışıyoruz. Okul okul gezdik. Tanıtım filmiyle gidiyoruz okullara. Koordinatörlük kurduk. O şekilde çocukları buraya çekiyoruz." Ayrıca "manevi danışman raporu" olarak aylık periyotlar halinde Müftülüğe rapor verdiklerini, İlkadım Gençlik Koordinatörlüğü ile verimli bir iş birliği içinde olduklarını belirterek gençlik merkezlerinde kadın manevi danışman eksikliği olduğuna dikkat çekmiştir.

Görüşülen sosyal hizmet uzmanları ise, sosyal hizmetler kapsamında

manevi danışmanlık uygulamasının daha çok ilahiyat eğitilmiş kişiler tarafından verildiğini ve bu durumun değerler çatışmasına yol açtığını belirtmektedir.

Okul Polisi

Okul yöneticileri, okul polisi uygulamasının suçla ilgili vakaların azalmasında etkili olduğunu ve okul çevrelerinin daha güvenli hale geldiğini belirtmiştir. Okul yöneticileri, okul ve çevresiyle ilgili güvenlik önlemleri arttıkça suça eğilimin azaldığını dile getirmektedir. Bölgede bulunan bir lisede görüşülen okul yöneticisi, Samsun Emniyet Müdürlüğü'nün çocuk şube, yunus şube ve sivil polis ekipleriyle destek verdiğini ve okul çevresinin güvenli hale getirildiğini belirtmiştir.

3. ÖNERİLER

AODak grup görüşmeleri ve bireysel mülakatlarda dile getirilen öneriler beş başlık altında toplanabilir: Kurumlararası koordinasyonun güçlendirilmesi, ailelere ve vatandaşlara yönelik eğitimler düzenlenmesi, çocuklar için sanatsal, kültürel, sportif faaliyetlerin artırılması ve yaygınlaştırılması, sosyal hizmet ve psikolojik destek hizmetlerinin tüm topluma yaygınlaştırılması, kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi. Görüşmecilerin önerileri aşağıda sunulmaktadır:

- “En tepede ben olsaydım ne yapardım? Mevcut koordinasyon ağının iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapardım. İl ve ilçe koordinasyon toplantılarına savcının da katılımı sağlanmalıdır. Çocukları sokaktan çekirdim. Okul ve Emniyet Müdürlüğü'nün sorumluluklarını arttırdım. Ailelere zorla eğitim verirdim... Dilenci çocuklar için halkı bilinçlendirirdim. Çocuğa neden para vereyim? Sadaka veriyorum düşüncesiyle çocuğu sokağa bağımlı hale getiriyorsun... Dilencilik konusunda vatandaşlara eğitim verilerek, toplumsal bilinç oluşturulması gereklidir. Dilencilere para vermenin sadaka vermek olarak görülmemesi gerekir.”
- Selahiye Mahallesi sakinleri, yüzme havuzu, gençlik merkezi, yeni nesil kütüphane, sanat merkezi, halı saha, basketbol sahası, tenis kortu, voleybol sahası gibi çocukları sanatsal, kültürel ve sportif faaliyetlere yönlendirecek fiziki imkanların artırılmasını talep etmektedir.
- Okul yöneticileri, okullarda sportif, kültürel ve sanatsal etkinlikler için

yeterince fiziki mekân ve mali imkân bulunmadığını dile getirmişlerdir. Okul yöneticilerine göre çocukların kendilerini gerçekleştirebilmeleri için bu tür faaliyetlerin desteklenmesi ve çeşitlendirilmesi gereklidir. Görüşülen okul yöneticilerinden birine göre bu konuya belediyelerin sahip çıkması ve okulları desteklemesi gerekmektedir. Okullarda sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerinin artırılması gereklidir.

- İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi yöneticileri ve sosyal hizmet uzmanları, mevzuattan kaynaklı çelişkilerin giderilmesini, okulların rehberlik servislerinde görüşme tutanağı tutulmasını talep etmektedir.
- “Cezaevine giren çocuklar, denetimli serbestlikle bırakılıyor. Çocuklar denetimli olarak bırakıldıktan sonra bir rehabilitasyon süreci bulunmuyor.” Ayrıca denetimli serbestlik uygulamasının yaygınlaşması gerektiğini düşünen uzmanlar, bu yöntemin ceza evi uygulamasından daha etkili olduğunu ve toplumsal etiketlenmenin de önüne geçtiğini ifade etmişlerdir.
- “Kadınların ekonomik olarak güçlendirilmesi, desteklenmesi ve eğitimi bütüncül bir kamu politikasına dönüştürülmelidir.”
- “Ruhsal sorunları olan insanların evliliğine dair kamusal mekanizmalarla önleyici ve iyileştirici tedbirler alınmalıdır. Evlilik öncesinde, evlilik sonrasında psikolojik destek hizmetleri planlanmalı ve çeşitlendirilmelidir.”
- “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık ile Sosyal Hizmet birimlerinin birlikte çalışması gereklidir, İstanbul’da örneği olan mobil ekiplere Samsun’da da ihtiyaç duyulmaktadır.”
- “Psikolojik tedavi süreçleri tüm topluma yayılmalıdır.”
- “Suça sürüklenen çocuk vakalarında madde kullanımı da söz konusu olduğunda öncelikle sağlık tedbiri alınması gereklidir.”
- “Toplum Destek Merkezleri kurularak, bu merkezler aracılığıyla her aileye bir sosyal hizmet uzmanı tahsis edilmelidir.”
- “Aile Sağlık Merkezlerinde, muhtarlıklarda ve okullarda sosyal hizmet uzmanı istihdam edilmelidir.”

- “Okullardaki rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi önerilir.”
- “Çocuklara, bireysel olarak kendini geliştirme fırsatı verecek bir eğitim sistemine ihtiyacımız var.”

SONUÇ

İllerde suça sürüklenen çocuk vakalarında Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığının çok sayıda kurum ve kuruluşla sürecin yönetiminde yer aldığı görülmektedir. Önleyici politikaların geliştirilmesi ve çocuklar için daha iyi bir yaşamın tesis edilmesi söze konu olduğunda Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı gibi bakanlıklarla birlikte yerel yönetimler, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları da sürecin bileşeni haline gelmektedir. Çocukların korunması, meselenin çok boyutlu yapısı nedeniyle bütünlük bir yönetim anlayışını zorunlu kılmaktadır. Kurumlar arasında koordinasyonun karar düzeyinden hizmet düzeyine indirilmesi, bütün aktörlerin aynı amaç doğrultusunda yönlendirilmesi, mevcut durumun iktisadi, toplumsal, kültürel, siyasi ve yönetsel boyutlarıyla analiz edilmesi ve politika tasarım sürecinin güçlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu çerçevede ihtiyaç duyulan bütünlük yönetimin hayata geçirilebilmesi için mülki idare teşkilatı, “yönlendirme”, “koordinasyon” ve “denetim” işlevleriyle, kritik öneme sahiptir.

ARAŞTIRMA KAPSAMINDA YAPILAN GÖRÜŞMELER

- Selahiye, Kökçüoğlu, Unkapanı mahallelerinde muhtarlarla yapılan 5 Mayıs 2023 tarihli odak grup görüşmesi.
- Seyyid Kutbettin Cami imamıyla yapılan 5 Mayıs 2023 tarihli görüşme.
- İlkadım Sosyal Hizmet Merkezi Çocuk Şube Müdürlüğü’nde birim yöneticileri ve sosyal hizmet uzmanlarıyla yapılan 14 Haziran 2023 tarihli odak grup görüşmesi.
- Kökçüoğlu Spor Kulübü yöneticileriyle yapılan 14 Haziran 2023 tarihli görüşme.
- Selahiye Mahallesinde bulunan çeşitli okulların yöneticileriyle yapılan 28 Eylül 2023 tarihli görüşme.
- Selahiye Mahallesinde bulunan çeşitli okulların yöneticileriyle yapılan 13 Ekim 2023 tarihli görüşme.

KAYNAKÇA

Akbaş, G. E., Karataş, K., ve Orhan, M. G. (2020). Ankara'da Çocuk Suçluluğu: Emniyet Çocuk Şubeye Gelen Olgular Üzerinden Bir Değerlendirme. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 24(1). 137–156.

Altunbaş, U. (2014). İstanbul'da Suça Sürüklenen Çocukların Yaşadığı Mahallelerde Arazi Değerleri. *Planlama*. 24(3). 182–188.

Arıkan, H. (2022). Türkiye'de Çevresel Etmenler, Yoksulluk ve Çocuk Suçluluğu Haritalama. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(1). 53–78.

Ayan, S. (2011). *Suçlu kim? Türkiye'de Çocuk Suçluluğu*. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Ayar, N. (2010). Okul Güvenliği Sorununa Farklı Bir Yaklaşım: Okul Polisi Uygulaması. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi.

Bağış, R. C. (2019). Çocukları Suça Sürükleyen Çevresel Nedenler: Sosyal Bağ ve Sosyal Öğrenme Teorileri Işığında Bir Değerlendirme. *Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(14). 203–221.

Bağış, R. C. (2022). Mekânın Suça Yansımaları: Kentsel Mekân ve Çocuk Suçluluğu İlişkisi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 24(3). 1181-1202.

Bal, H. (2004). *Çocuk Suçluluğu*. Isparta: Fakülte Kitabevi.

Bal, H. (2016). *Suç Sosyolojisi*, 2. Baskı. İstanbul: Sentez Yayınları.

Bartollas, C., ve Schmallegger, F. (2017). *Çocuk Suçluluğu*, Didem Yücel ve Burak Gönültaş (çev.), 3. Baskı. İstanbul: Nobel Akademik Yayıncılık.

Berber, N., (2015). Türkiye Çocuk Suçluluğu ile Mücadele Politikası Analizi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi.

Bülbül, S., ve Doğan, S. (2016). Suça Sürüklenen Çocukların Durumu ve Çözüm Önerileri. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*. (56). 31–36.

Çabuk, G. (2022). Çocuk Suçluluğu Bağlamında Çocuğu Suça İten Nedenler. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi*. 3(1). 129–142.

Değirmendere, M., vd. (2021). The Views of School Managers as Public

Administrators on the Solutions of Violence Incidents. *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi*. 2 (2). 55-73.

Demir, M., ve Bademci, H. Ö. (2016). Suça Sürüklenmiş Bir Gencin Bakış Açısıyla Çocuk Suçluluğu: Olgu Sunumu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 20(1). 17–26.

Erçetin, Ş. (2006). *Çocuk ve Suç*. Ankara: Hegem Yayınları.

Eryalçın, M., ve Duyan, V. (2016). *Suçta Sürüklenen Çocuk ve Gençler*, 1. baskı. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Güngör, M. (2008). Evrensel Bir Sorun Olarak Çocuk Suçluluğu ve Sokakta Çalışan ve Yaşayan Çocuklar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 1(1). 25–43.

Hoşgörür, V. (2017). Okulda Zorbalık ve Şiddetin Nedenleri ve Önlenmesinin Yönetimi (Muğla Merkez İlçe Örneği). *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12 (24). 859-880.

Kamer, V. K. (2013). Çocukların Suça Sürüklenmesine Neden Olan Faktörler ile İlgili Sosyolojik Teoriler. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. (12). 219–238.

Karataş, Z., ve Mavili, A. (2019). Çocuk Adalet Sisteminde Suça Sürüklenen Çocuklara Yönelik Uygulamalarda Karşılaşılan Sorunlar. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. 19(45). 1013–1043.

Kayma, D., ve Gökler, R. (2021). Suça Sürüklenen Çocukların Sosyodemografik Özellikleri ile Suç İlişkisinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 10(1). 1–10.

Korkmaz, M. N., ve Erden, G. (2010). Çocukları Suç Davranışına Yönelten Olası Risk Faktörleri. *Türk Psikoloji Yazıları*. 13(25). 76–87.

Şabano, S. (2023). İlkokul ve Ortaokullarda Okul Güvenliğine İlişkin Yönetici ve Öğretmen Görüşleri (Uşak İli Örneği). *Akademik İzdüşüm Dergisi*. 8 (1). 280-311.

Muş, E. (2016). *Kriminoloji: Suç Teorileri ve Uygulamalar*. Ankara: Karınca Yayınları.

Mwangangi, R. K. (2019). The Role of Family in Dealing with Juvenile Delinquency. *Open Journal of Social Sciences*. 7(3). 52–63.

Neuman, W. L. (2014). *Social Research Methods: Qualitative and Quantitative Approaches*, Seventh Edition, UK: Pearson, Essex.

Öter, A. (2018). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenlerine Sosyolojik Bir Bakış (Antalya Örneği). *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 7(21). 739–769.

Samsun Valiliği (2019). Samsun Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Sosyal Risk Haritası Raporu, Samsun.

Samsun Valiliği (2022). Samsun Sosyal Risk Haritası 2020-2021, Samsun.

Sevük, H. (1999). *Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu ile Mücadelede Kurumsal Yaklaşım*. İstanbul: Beta Basım Yayın.

Solak, A. (2007). *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Taner, M. (1985). *Çocuk Niçin Suç İşliyor? Suçlu Çocuklar, Suça İtilme Nedenleri ve Eğitim Yolu ile Korunmaları*. Ankara: Adalet Bakanlığı Yayınları.

TÜİK (2023a). Güvenlik Birimine Gelen veya Getirilen Çocuk İstatistikleri, 2022, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Juvenile-Statistics-Received-Into-Security-Unit-2022-49662> (20.10.2023).

TÜİK (2023b). *İstatistiklerle Çocuk 2022*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.

Yaman, E. ve Ayar, N. (2009). Okul Güvenliğine Farklı Bir Yaklaşım: Okul Polisi Uygulaması, *Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi*, 2. 147-171.

Yavuzer, H. (1986). *Psiko-Sosyal Açından Çocuk Suçluluğu*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Yavuzer, Y. (2011). Okullarda Saldırganlık/Şiddet: Okul ve Öğretmenle İlgili Risk Faktörleri ve Önleme Stratejileri. *Milli Eğitim*. (192). 43-61.

<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Guvencuk-Birimine-Gelen-veya-Getirilen-Cocuk-Istatistikleri-2021-45586>, ET: 13 Haziran 2023.

<https://www.egm.gov.tr/toplum-destekli-polislik>

<https://www.icisleri.gov.tr/81-il-valiligine-2023-2024-egitim-ogretim-yili-oncesi-genelge-gonderildi>

<https://www.icisleri.gov.tr/guvenli-okul-guvenli-gelecek-projesi>

https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_04/05104357_4._GYvenli_Okul.pdf